

De deur van het vak Nederlands op een kier:

EEN LESSENREEKS OVER HET POSTANTROPOCEEN

Barbara Axters

Als leraar Nederlands werken we vaak met tekst- of luistermateriaal. We gebruiken daarbij al lang niet meer enkel de teksten uit handboeken, omdat die snel verouderd aandoen. Veel leraren laten leerlingen soms ook kiezen met welke tekst ze voor een bepaalde opdracht aan de slag gaan. Leerlingen laten kiezen voor een tekst met een titel die hen aanspreekt, verhoogt de motivatie. Een leraar kan de teksten daarbij ook in niveaus verdelen: van gestructureerd en weinig academische woordenschat naar minder gestructureerd met veel wetenschappelijke of academische woorden. Leerlingen kunnen dan afwegen of ze voor de titel gaan die hun interesse opwekt of eerder voor een tekst op een haalbaar niveau. Het kan als leraar interessant zijn om tekst- en luistermateriaal te verzamelen en te ordenen per type en per thema, en ze ook te labelen volgens het vereiste lees- of luisterniveau.

In een lessenreeks over het postantropoceen, het tijdperk dat op het huidige antropoceen volgt en dat zich het makkelijkst laat omschrijven als de periode die start wanneer er geen mensen meer zijn, verdiepen de leerlingen zich in een thema dat niemand onberoerd zou mogen laten: wat met alle gevolgen die onze menselijke activiteit heeft op de aarde, het klimaat en de atmosfeer?

Toch blijken weinig leerlingen wakker te liggen van die grote problemen waar hun generatie een oplossing voor zal moeten zoeken. Als leraar Nederlands kun je de kritische geest van leerlingen aanscherpen door voor een rijk aanbod te zorgen rond deze thematiek. Het onderwerp leent zich bovendien uitstekend tot vakoverschrijdend samenwerken. Daarnaast verschijnen dagelijks nieuwe publicaties over het thema, zodat je de verzameling teksten en filmpjes heel makkelijk up-to-date kunt houden. Er bestaan uiteraard nog heel wat andere onderwerpen om een interessant project rond op te bouwen.

In deze lessen over het (post) antropoceen laat je je leerlingen op een vrij natuurlijke wijze meer kennis verwerven en verschillende meningen kennen over het thema. Je zet de deur van de lessen Nederlands op een kier voor kunst, cultuur, ecologie, filosofie, geschiedenis van de mensheid, aardrijkskunde, natuurwetenschappen. Vanuit verschillende invalshoeken banen leerlingen zich een weg tussen feiten en meningen van zowel pessimistische als oplossingsgerichte denkers over de ecologische problemen waar we voor staan. Je kunt als leraar zelf kiezen welke teksten je aanbiedt en welke niet.

Over de auteur

BARBARA AXTERS

is pedagogisch begeleider Nederlands en taalbeleid voor het katholiek onderwijs in West-Vlaanderen.

Op het einde voeren ze een debat, een discussie of een filosofisch gesprek rond een uitspraak over duurzaamheid en de toekomst van de mens. We forceren de leerlingen niet om een uitgesproken mening voor of tegen te formuleren. De leerlingen bespreken met andere leerlingen het thema op niveau, met kennis van zaken. Ze vertellen en tonen elkaar wat ze tijdens hun zoektocht tegenkwamen en leerden kennen. Het is niet de bedoeling om elkaar van hun gelijk te overtuigen, maar wel om elkaar te versterken op intellectueel vlak. Ze helpen elkaar om voor zichzelf een beargumenteerde, nuchtere en kritische mening te vormen over de aangeboden thema's.

Het aanbod bestaat uit teksten, beelden en kunstwerken van mensen die zich lieten inspireren door het (post)antropoceen, de toekomst van de mensheid, de ecologische problemen die de aarde en de mens bedreigen en mogelijke oplossingen hiervoor. Niet alleen de teksten, luisterfragmenten, blogs en kunstwerken, maar ook de uitspraken die ze op het einde moeten verdedigen, zijn verdeeld volgens moeilijkheidsgraad:

0 zeer moeilijk, voor wie al goed thuis is in dit thema of voor wie een uitdaging wil, lang
1 zeer wetenschappelijk en moeilijk, minder gestructureerd, moeilijke woorden, lang
2 minder, wetenschappelijk minder moeilijk, vrij gestructureerd, niet te lang
3 eenvoudig geschreven, gestructureerd of kort, weinig moeilijke woorden

Vooraleer de leerlingen met de opdracht beginnen, mogen ze een uitspraak uitkiezen. De leerling kiest zelf voor welk niveau hij gaat. Hij krijgt alleen de opdracht om zo veel mogelijk te weten te komen over het thema. Dat doet de leerling gericht op de uitspraak die hij op het einde met zijn groepje zal verdedigen of beargumenteren. De leerlingen kiezen zelf welke artikels, teksten of kunstwerken hen het meest interesseren, welk niveau ze aankunnen en hoeveel ze willen lezen vooraleer ze denken genoeg over dit thema te weten. Bij de teksten staan richtvragen die hen helpen om de inhoud te structureren of een mening te vormen. Ze kunnen tussendoor aantekeningen maken van wat hen interessant lijkt, om mee te nemen in het debat of de discussie achteraf. Daar kunnen ze dan op terugvallen.

Tijdens de eindopdracht formuleren de leerlingen dan met iets meer kennis van zaken hun mening en verwachtingen over de toekomst van de aarde tijdens een discussie, een debat of een panelgesprek over duurzaam leven. Uiteindelijk is het de bedoeling om over hun uitspraak een gefundeerde mening te hebben, te kunnen formuleren en te kunnen verdedigen. Ze ondersteunen wat ze zeggen met voorbeelden van de kunstwerken, ideeën of wetenschappelijke inzichten die ze leerden kennen. Ze voeren dat gesprek met twee klasgenoten. Als leraar kun je ook deelnemen aan het gesprek en doorvragen om te achterhalen hoe ver ze zich op een paar uur tijd in deze materie konden verdiepen.

Ik stond als leraar (tijdens een demoles in het Sint-Vincentiusinstituut in Torhout) alvast versted van de hoeveelheid kennis die ze, zonder veel sturing van mijn kant en op vrij korte tijd, konden verwerven. Ook de manier waarop ze hun mening vormden, aftoetsten aan de mening van de andere groepsleden en op het einde verdedigden, was bewonderenswaardig. Hoewel de doelgroep die ik voor ogen

had sterkere aso-leerlingen waren, waren het vooral leerlingen van 5 TW die een heel sterke indruk op me nalieten. Ze gingen op het einde echter niet allemaal akkoord toen we dit een les Nederlands noemden. Over welk vak het dan wel was, waren ze het niet eens. Toch merkten we dat ze veel van de vaardigheden die we hun tijdens de lessen Nederlands aanleerden, automatisch inzetten. We merkten ook op dat de leerlingen de eindopdracht als een succeservaring beschouwden.

Met dank aan Marijke Vansteenkiste, Sint-Vincentiusinstituut Torhout, om me in haar lessen te ontvangen om het materiaal uit te proberen.

Je kan al het materiaal dat bij deze lessenreeks hoort downloaden via onze website www.tijdschriftfons.be.